

## MØTE

i EØS-utvalget

torsdag den 18. januar 2001 kl. 15.15

Møtet ble ledet av lederen i utenrikskomiteen, *Einar Steensnæs*.

Til stede var: Fra utenrikskomiteen: Einar Steensnæs, Jan Petersen, Kjell Magne Bondevik, Dag Danielsen, Fridtjof Frank Gundersen, Johan J. Jakobsen, Marit Nybakk, Lisbet Rugtvedt, Lars Sponheim, Siri Frost Sterri, Tom Thoresen. Fra EFTA/EØS-delegasjonen: Vidar Bjørnstad, Carl I. Hagen. Fra sosialkomiteen: Gunhild Øyangen, Are Næss, Olav Gunnar Ballo, Åse Gunhild Woie Duesund, Reidun Gravdahl, Annelise Høegh, Asmund Kristoffersen, Karin Lian, Harald T. Nesvik, Sonja Irene Sjøli.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Utenriksminister Thorbjørn Jagland og sosialminister Guri Ingebrigtsen.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Politisk rådgiver Eva T. Jupskås, Sosial- og helsedepartementet, ekspedisjonssjef Mette Kongshem, Utenriksdepartementet, ekspedisjonssjef Bjørn Halvorsen, Sosial- og helsedepartementet, avdelingsdirektør Helge Seland, Utenriksdepartementet, og underdirektør Aud Hellstrøm, Utenriksdepartementet.

## D a g s o r d e n :

1. Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 25. januar 2001. Se brev fra Utenriksdepartementet, datert 11. januar d.å., med oversikt over de relevante rettsakter.
2. Eventuelt.

(Møtet var delt opp i to deler. Første del av møtet var en redegjørelse av utenriksminister Thorbjørn Jagland vedrørende Ot.prp. nr. 16 for 2000-2001 med etterfølgende debatt. Det ble tatt eget referat fra denne saken.)

## S a k n r . 1

*Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 25. januar 2001. Se brev fra Utenriksdepartementet, datert 11. januar d.å., med oversikt over de relevante rettsakter.*

**Lederen:** Da er vi tilbake til normal prosedyre også i forhold til referatet.

**Utenriksminister Thorbjørn Jagland:** Jeg har ingen spesielle kommentarer til de rettsaktene som har vært framme.

**Kjell Magne Bondevik (KrF):** Disse rettsaktene virker relativt kurante, men jeg har bare et spørsmål, som går på den siste rettsakten, på sidene 10 og 11, angående vann, rådsdirektiv 98/83/EF om drikkevannets kvalitet. Jeg vet ikke om jeg husker helt korrekt, men jeg mener selv å huske at vi måtte be om en overgangsordning her tidligere av hensyn til at det var påkrevd med store norske investeringer i rørledninger osv. for å sikre at vi kunne overholde direktivets krav til vannkvalitet. Men husker jeg helt feil? For av dette fremgår det jo at vi tilfredsstiller kravene. Er det noen som kan svare på det?

**Lederen:** I mellomtiden gir vi ordet til Johan J. Jakobsen.

**Johan J. Jakobsen (Sp):** Bare kort: Det er jo en veldig god praksis som er etablert når det gjelder konkrete henvisninger til sakkyndig instansers merknader. Det er en god ledetråd for dem som får mer omfattende dokumenter. Spørsmålet gjelder Spesialutvalget for næringsmidler, hvor det både deltar representanter for de enkelte departementer og også f. eks. fra Statens næringsmiddeltilsyn. Jeg går ut fra at når konklusjonen er gjengitt som f.eks. ”relevant og akseptabel”, er det en enstemmig vurdering av dette spesialutvalget, at det ikke ligger noen dissenser eller avvik innenfor de anbefalinger eller råd som blir gitt fra dette utvalget.

**Utenriksminister Thorbjørn Jagland:** I det tilfellet er det enighet. Jeg er enig i at hvis det skulle være stor uenighet, bør det framkomme også. Men i dette tilfellet er det enighet.

Når det gjelder vann, er ikke jeg kjent med det som Bondevik sa. Jeg kan bare henvise til det som står i merknaden her:

”Direktivet medfører en økning i antall parametere som norske vannverk må analysere jevnlig, og dette vil medføre en begrenset kostnadsøkning.”

Jeg må bare stole på det – men vi kan selvfølgelig gå nøyere inn på det. Jeg kan ikke svare noe mer enn det akkurat nå.

**Lederen:** Kan vi da si det slik at hvis det skulle være tilleggsopplysninger i forhold til Bondeviks spørsmål som ville være relevante og sakssvarende, at en kom tilbake med dem i skriftlig form, slik det er gjort tidligere? – Det er greit.

Er det andre som ber om ordet til rettsaktene? – Det synes det ikke å være.

S a k n r . 2

*Eventuelt*

**Utenriksminister Thorbjørn Jagland:** Jeg vil gjerne få redegjøre for fire forhold. Det ene er deltakelse i EUs programmer, som Siri Frost Sterri har tatt opp tidligere her. Det gjelder noen få ord om patentdirektivet, gassmarkedsdirektivet og stevning for EFTA-domstolen om alkoholholdige drikker.

Først: Representanten Siri Frost Sterri tok på vårt møte i november i fjor opp et ønske om at jeg redegjør for enkelte problemstillinger i tilknytning til deltakelse i EUs programmer. Jeg vil i denne forbindelse også forelegge en sak for utvalget vedrørende prosedyren for vår tilslutning til disse programmene.

Norge deltar gjennom EØS-avtalen i en rekke EU-programmer. Flere programmer som nylig er vedtatt, og som trådte i kraft 1. januar 2001, er det også aktuelt og ønskelig for EFTA/EØS-landene å delta i.

Prosedylene på EU-siden og EFTA-siden innebærer imidlertid at det kan gå flere måneder før vi fra norsk side kan delta fullt ut i programmene. I tillegg til den tid det tar fram til en EØS-komiteebeslutning vedtas, medfører våre konstitusjonelle prosedyrer ytterligere forsinkelse.

Tilslutning til EUs programmer skjer ved at en beslutning først fattes i EØS-komiteen og deretter forelegges Stortinget. Island og Liechtenstein har vanligvis ikke tilsvarende konstitusjonelle prosedyrer i disse tilfellene. Dette innebærer i realiteten at Norge forsinkes prosessen med hensyn til ikrafttredelse av EØS-komiteebeslutningen.

En forutsetning for en fullverdig utnyttelse av vår programdeltakelse er adgang til å delta i fordelingen av prosjektmidler under programmene samt deltakelse i komiteene som setter prioriteringene for programmene.

Her er det viktig å være med fra starten, både for å bidra til å sette prioriteringene og for å støtte de norske prosjektene. Kommisjonen har til tider inntatt en noe formalistisk holdning til EFTA/EØS-landenes deltakelse i programmer, og tillater ikke deltakelse før de konstitusjonelle prosedyrer er gjennomført og EØS-komiteens beslutninger har trådt i kraft. Med andre ord: Jo raskere vi gjennomfører våre konstitusjonelle prosedyrer, desto raskere har vi en formell rett til å delta på linje med EUs egne medlemsland.

Det er på denne bakgrunn Regjeringen nå ønsker å foreslå at det gis mulighet til – i de tilfeller hvor det er nødvendig ut fra hensynet til raskest mulig deltakelse i programsamarbeidet – å innhente Stortingets samtykke til deltakelse i EØS-komiteens beslutninger vedrørende norsk deltakelse i EUs programmer *før* vedtakelse i EØS-komiteen.

En slik prosedyre er til nå benyttet i to tilfeller: ved vår tilslutning til EUs kulturprogram – ”Kultur 2000” – og til programmet ”Ung i Europa”. Daværende utenriksminister Vollebæk redegjorde for denne prosedyren for ”Kultur 2000”-programmet på EØS-utvalgets møte den 25. januar i fjor. For ”Ung i Europa” ble prosedyren klarert ved et brev til EØS-utvalgets leder. Benyttes en slik prosedyre, er det ikke nødvendig å ta forbehold om Stortingets samtykke ved vedtakelsen, noe som igjen innebærer at EFTA/EØS-landene kan delta fullt ut fra dagen etter EØS-komiteens beslutning.

Slik jeg ser det, er det vesentligste at Stortinget får kjennskap til hvilke forpliktelser avtalen medfører for Norge, og kan ta stilling til om avtalen bør inngås ut fra dette. Slik informasjon vil framkomme i den

stortingsproposisjon som fremmes i hvert enkelt tilfelle. Konstitusjonelt er det imidlertid ikke noe i veien for at Stortingets samtykke kan innhentes til å inngå en avtale som i det vesentlige er i samsvar med det framlagte utkast. Det er selvsagt en forutsetning at programmet er vedtatt på EU-siden, og at utkastet til EØS-komitebeslutning ikke må avvike vesentlig fra det forslag som Stortingets samtykke er basert på. Særlig gjelder dette de økonomiske forpliktelsene. Hvis forutsetningene endres på vesentlige punkter, vil det være nødvendig å innhente nytt samtykke.

Dersom utvalget aksepterer denne framgangsmåten, innebærer dette at proposisjonene – i de tilfeller hvor det er nødvendig ut fra hensynet til raskest mulig deltakelse i programsamarbeidet – behandles før beslutningen treffes i EØS-komiteen. Det legges da ikke opp til en egen orientering overfor utvalget i de tilfellene hvor dette er aktuelt. Dette tar jeg gjerne imot kommentarer til.

Så noen få ord om patentdirektivet. Vi har fått opplyst fra Nederland at muntlig høring i Nederlands søksmål for EF-domstolen om patentdirektivets gyldighet vil finne sted 13. februar i år. Norge har som kjent intervenert til støtte for Nederland i saken. Vi vil derfor holde et innlegg til støtte for Nederland under høringen tidlig i februar i Luxembourg. Dom i saken vil normalt foreligge tre-fire måneder etter høringen.

Om gassmarkedsdirektivet vil jeg si at på EØS-utvalgets møte i desember i fjor redegjorde jeg for kommisjonens negative svar på anmodningen om en tre års overgangsperiode for Norge – regnet fra 10. august 2000.

Kommisjonen medgav imidlertid at Norge kan trenge noe tid på å gjennomføre direktivet i sin nasjonale lovgivning. På et møte med kommisjonen den 20. desember i fjor, gav kommisjonen uttrykk for at ordningen med Gassforhandlingsutvalget sannsynligvis er i strid med EØS-avtalens konkurranseregler. I tillegg er det kommisjonens syn at gassmarkedsdirektivet gir kvalifiserte kunder tredjepartsadgang til oppstrømsledninger og rett til å velge hvilken produsent de skal kjøpe gass fra. Det er nå nødvendig å komme til enighet med kommisjonen om hvordan norsk gassforvaltning kan tilpasses direktivets bestemmelser. Regjeringen arbeider med en plan for hvordan dette kan skje.

Så om stevning for EFTA-domstolen når det gjelder alkoholholdige drikker. Norge ble 20. desember 2000 stevnet for EFTA-domstolen av EFTAs overvåkningsorgan – ESA – i den såkalte rusbrussaken – dette etter at regjeringen Bondevik i svar på ESAs grunngitte uttalelse i desember 1999 fastholdt at norsk lovgivning er i samsvar med EØS-avtalen.

ESA angriper det norske regelverket for omsetning av alkohol på to punkter:

For det første hevdes det at det norske regelverket tillater salg av øl med alkoholprosent mellom 2,5 pst. og 4,75 pst. i dagligvarebutikker. Dette er hovedsakelig norske produkter. Andre alkoholholdige drikker med samme alkoholinnhold som ferdigblandede drinker og såkalt rusbrus, i all hovedsak utenlandske produkter, må selges gjennom Vinmonopolet. ESA hevder at dette strider mot EØS-avtalens forbud mot diskriminerende handelsmonopoler.

For det andre hevdes det at ferdigblandede drinker på boks og rusbrus krever i Norge skjenkebevilling som for sprit. ESA hevder at den norske skjenkebevillingsordningen er i strid med EØS-avtalens forbud mot kvantitative handelsrestriksjoner og tiltak med tilsvarende virkning, så langt den påfører strengere bevillingskrav for visse produkter sammenliknet med andre alkoholholdige drikker med et tilsvarende alkoholinnhold.

Norge har i forbindelse med åpningsbrevet og den grunngitte uttalelsen gått imot argumentasjonen fra ESA:

Norge har her anført at deler av de aktuelle drikkene ikke er dekket av EØS-avtalens produktområde.

Hva angår salg i dagligvareforretningene, har vi framhevet at regelverket gjelder på tilsvarende måte både for utenlandske og norske produkter, og derfor ikke er i strid med EØS-avtalen.

Videre har Norge anført at ordningen uansett er i overensstemmelse med våre forpliktelser etter EØS-avtalen, da den kan begrunnes i vernet om menneskers helse etter EØS-avtalens artikkel 13. Det er her særlig ønsket om å unngå drikker som spesielt er myntet på ungdom, vi har lagt vekt på.

Ut fra alkoholpolitiske hensyn anser Regjeringen det fortsatt som viktig å forsvare det norske regelverket. Svar til EFTA-domstolen vil bli utferdiget i tråd med det man tidligere har hevdet. Svarfristen er 5. mars i år.

**Lederen:** Takk. Ønsker noen ordet til disse sakene?

**Fridtjof Frank Gundersen (Frp):** Jeg har fulgt denne saken, og det var for så vidt jeg som gjorde ESA oppmerksom på dette diskriminerende elementet i alkoholloven. Nå vil man altså forsvare dette ut fra sosialpolitiske hensyn. Det er hovedargumentasjonen, så vidt jeg forstår, og ut fra dette at rusbrus i særlig grad henvender seg til ungdom.

Det ESA har oppdaget, er jo at det som først og fremst er en ungdomsdrink i Norge, er øl, og at dette med rusbrus vel ikke har skapt den helt store interessen, ser man jo. ESA er jo også i besittelse av den salgsstatistikken som viser at når det gjelder alkoholbruk, så er det altså først og fremst øl som er ungdomsdrinken. På det grunnlag tror jeg det vil det være litt vanskelig å vinne frem med at det er av edruskapspolitiske og sosiale hensyn man forskjellsbehandler disse drinkene, hvorav den ene først og fremst er av nasjonal produksjon og den andre er av utenlandsk produksjon. Selv om Stortinget ved to anledninger har nektet å forandre denne loven, synes jeg ikke det er noen god sak å utsette seg for et søksmål og en prosess med EFTA-domstolen.

**Kjell Magne Bondevik (KrF):** Siden det var Fridtjof Frank Gundersen som inspirerte ESA, synes jeg egentlig at saken bør føres mot Gundersen. Men fra spøk til alvor. Vi vil gi vår fulle støtte til Regjeringens syn, og at den står på det. Og når rusbrusen etter hvert ikke har blitt den store ungdomsdrinken, kan det ha litt sammenheng bl.a. med at den selges i vinmonopolet. Den har vært mye vanskeligere å få tak i enn øl, som er i dagligvareforretningene. Jeg tror ikke Regjeringens argumentasjon er vanskelig – tvert om. Den er holdbar.

**Siri Frost Sterri (H):** Det er selvfølgelig fristende å kommentere denne rusbrusaken. Det skal jeg avholde meg fra, men det ville vel ikke være overraskende om de ulike partiers standpunkter og holdninger til en slik sak vil være kjent fra debatter i Stortinget i plenum. Vi kan vel si det slik at det skal bli interessant å se hvordan denne saken går for Norges del.

Men til saken, nemlig utenriksministerens redegjørelse om deltakelse i EU-programmene. Som vel også utenriksministeren er kjent med, vedtok Joint Parliamentary Committee på sitt siste møte en uttalelse, der man henvendte seg både til EU og til EFTA-landene, som nettopp var knyttet til EFTA-sidens problemer med å komme inn i disse programmene på et så tidlig som mulig tidspunkt. Og så lenge kommisjonen velger å innta en så stivbeint holdning som det den nå gjør, tror jeg nok det er, slik som utenriksministeren skisserer, viktig at vi fra norsk side prøver å innrette oss slik at vi ikke blir det landet som på en måte forsinker starten fra disse landene.

Vi har, som sagt, hatt et par eksempler på en slik utenomordinær prosedyre ved behandling av slike spørsmål tidligere under den forrige regjering. Fra Høyres side er vi innstilt på å medvirke til at man kan gjøre det slik utenriksministeren nå skisserer, selvfølgelig med de forbehold han selv trakk opp, nettopp fordi erfaring jo viser at vi fra norsk side gjerne vil delta så bredt som mulig, i så mange programmer som mulig,

og vi vet jo også at det er av betydning at vi kommer inn tidligst mulig fra starten av. Så med de forbehold som utenriksministeren selv her nevnte, vil ikke vi motsette oss at man kan foreta en slik avklaring av sakene før man har den endelige saken til behandling i Stortinget, i hvert fall i påvente av at man kan finne smidigere løsninger med EU-siden. Men det er usikkert hvordan det går, og det vil også ta tid.

En annen side av saken er jo selvfølgelig problemet knyttet til at man er i ferd med å endre en del prosedyrer innad i EU, slik at mye ikke nødvendigvis går slik det er skissert i EØS-avtalen, som igjen skaper nye utfordringer for Norges del, som går litt utenom de ordinære institusjonelle systemene, og at mye skjer gjennom politiske initiativ i EU i dag. Men det er jo en annen side.

**Jan Petersen (H):** Bare en kommentar til denne rusbrussaken: Slik flertallet i Stortinget har materialisert seg, kan jeg skjønne at Regjeringen gjør det den gjør. Men jeg håper jo at standpunktet er utformet fordi man regner med å ha en rimelig sjanse til å vinne – når man kommer så langt – og ikke bare fordi man av politiske årsaker ønsker å gå ned med flagget til topps. Man bør jo ta ut kreftene der hvor man har en rimelig sjanse til å vinne, og jeg tror man bør ha en basis i tilsvarende saker for å si at man har en rimelig sjanse til å nå frem.

Jeg lar meg ikke hisse opp over at man kjører saken helt frem. Jeg håper bare inderlig at man, hvis man skulle tape, på det tidspunktet skjønner hvor mye klokka er – og ikke begynner å lage helt spesielle norske regler. Da tror jeg man har kommet til kort.

**Lederen:** Jeg har bare lyst til å gi en tilbakemelding når det gjelder den invitasjonen som utenriksministeren gav, i forhold til en endring av prosedyren for tilslutning til EUs programmer.

Prosedyren har til nå vært den at det først gjøres vedtak i EØS-komiteen, og deretter forelegges det Stortinget, som eventuelt gir sin tilslutning. Det betyr en forsinkelsesmekanisme. Utenriksministeren refererte også til at de to andre EØS-landene, Island og Liechtenstein, ikke har slike prosedyrer, så Norge blir da faktisk et forsinkende element i forhold til dette.

Jeg synes det høres rimelig at en kan legge om rutinene – så lenge dette begrenses til disse programmene – og få en tilslutning fra Stortinget i forkant, slik at Norge kan gå inn i programmene dagen etter at EØS-komiteen har fattet sitt vedtak. Jeg ser for min del ikke at noe skal være til hinder for å gå inn for en slik prosedyre.



**Lars Sponheim (V):** Det var til gassmarkedsdirektivet: Det er jo slik at vi ikke har fått gjennomslag for en overgangsordning, men som utenriksministeren nå sier, skal vi få tid til å innpasse direktivet i norsk lovgivning og ellers tilpasse oss det.

Jeg går ut fra at ideen – og realiteten – ligger i det som nå skal til behandling i Stortinget. Det er der rammeverket for dette blir lagt på plass, med en omorganisering på sokkelen, med et gassdistribusjonsselskap osv. Stortinget har lagt opp til å avklare dette i løpet av vårsesjonen, og så vil det følge en periode med teknisk oppfølging av det.

Jeg går ut fra at det som da ligger i ”tid til å gjennomføre” dette direktivet, ligger innenfor rammen av det vi nå ser av prosedyrer for å tilpasse oss det – hvilket da vil si at Stortinget i løpet av våren legger rammeverket gjennom politiske vedtak, og at det så vil være en periode med teknisk oppfølging. Det er akseptert av EU.

**Utenriksminister Thorbjørn Jagland:** Først vil jeg takke for at vi har fått tilslutning til å legge om noen av prosedyrene for tilslutning til EUs programmer.

Når det gjelder dette med rusbrus, kjører vi ikke saken bare ut fra alkoholpolitiske grunner; vi mener faktisk at den har en viss prinsipiell interesse. Vi mener at det ikke er diskriminerende lovgivning. Dette gjelder alle, enten det er utenlandske eller norske produsenter. At det har vært stort sett bare utlendinger som produserer og vil selge rusbrus, er så sin sak, men det er ikke forbudt for norske produsenter å gjøre det. Alle vil komme inn under samme regelverk. Jeg sier dette også fordi vi i økende grad har blitt skeptiske til den anvendelse som ESA har når det gjelder dette med ikke-diskriminerende lovverk – men det må man eventuelt komme tilbake til. For eksempel gjelder det synet på arbeidsgiveravgiften. Den geografiske inndelingen som vi har i Norge, gjelder altså både for utenlandske og norske bedrifter. Vårt regelverk skulle således ikke anfekte prinsippet, som vi er helt enig i, om ikke-diskriminerende lover og regler. Så det har en viss prinsipiell interesse at vi faktisk også ser på denne saken i det lyset.

Så til de alkoholpolitiske grunnene. Der er jeg enig med Bondevik. Vi må kunne regne med at en av grunnene til at salg av rusbrus ikke har fått utbredelse i Norge, rett og slett er at vi har hatt en regulering av det. Det kan man jo ha forskjellig mening om, men vi må i henhold til EØS-avtalen kunne holde fast ved det som er de norske tradisjonene og det norske synet når det gjelder alkoholpolitikken. Derfor

synes jeg det er ganske viktig også prinsipielt at vi kjører denne saken fram.

Vi gjør altså ikke dette bare fordi det har materialisert seg et flertall i Stortinget – det er det jo selvfølgelig viktig å ha med seg. Men denne regjeringen er tross alt enig i det, og derfor ønsker vi å kjøre denne saken.

Når det gjelder Sponheims spørsmål, er det helt riktig at en viktig begrunnelse for den omleggingen av olje- og gasspolitikken som vi har foreslått, nettopp er at vi har sett at vi må tilpasse oss dette gassmarkedsdirektivet. Derfor er de grepene ganske viktige.

**Lederen:** Da tror jeg ikke det var flere spørsmål – heller ingen flere saker under Eventuelt.

Møtet hevet kl. 16.05